

ВИДАВНИЧА СПРАВА ТА РЕДАГУВАННЯ

Александрович М. В.,
канд. наук із соц. комунік.,
доц. кафедри видавничої справи,
Інститут журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5604-6361>

Maryna Aleksandrovych,
Candidate of Sciences on Social Communications,
Associate Professor of the Department of Publishing,
Institute of Journalism
of Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine)
Email: m.aleksandrovych@kubg.edu.ua

УДК 655.512 + 001.816

DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2019.7.5>

ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДІВ

PRACTICAL ISSUES OF TRANSLATED TEXTS EDITING

Анотація. У статті зібрано та проаналізовано деякі практичні засади для редагування перекладних текстів, проілюстровані наочними прикладами.

Редагування перекладних текстів відрізняється від редагування авторських текстів, бо фокус роботи зміщується з того, як найвлучніше передати меседж авторки(а) мовними засобами, до того, як найвлучніше передати сформований текст авторки(а), висловлений мовою оригіналу, засобами іншої мови (української). Постає питання універсальності редакторки(ра): чи повинна(нен) вона/він знати мову оригіналу, щоб ефективно впоратися з редагуванням. Редакторці(ові) перекладного тексту варто принаймні орієнтуватися в мові оригіналу – знати основні особливості фонетики, граматики та синтаксису.

Редактор(ка) повинен(на) тримати особливу увагу на таких аспектах, як: на лексичному рівні – слова-міжмовні омоніми, транслітерація власних назв, засилля присвійних займенників, переклад чи адаптація лакуни; на синтаксичному рівні – дієслово-зв'язка, порядок слів у реченні, логічний наголос, звертання, спрощення синтаксичної конструкції.

Необхідним аспектом є уніфікація певних повторюваних елементів у тексті перекладу: звертань (місіс – пані, містер – пан тощо), одиниць вимірювання довжини, маси, площі, часу, об'єму та ін. (миля – кілометр, фунт – кілограм тощо), транслітерованих власних і загальних назв (Facebook чи фейсбук тощо).

Дотримання розглянутих у статті принципів транслітерації, уніфікації, адаптації, лексичних та синтаксичних аспектів редагування перекладних текстів сприятиме підвищенню якості видання перекладних книжок.

Ключові слова: редагування, перекладний текст, адаптація, уніфікація, транслітерація.

Abstract. This article contains a summary of some practical issues of translated texts editing with clear examples.

Copy editing of translated texts is different from copy editing of texts written in the native language, because the focus of the work shifts from how to deliver an author's message in the most appropriate way to how to deliver author's text, written in the native language, in another language (Ukrainian) in the most appropriate way. The first question is the versatility: does the copy editor need to know the language of the original text in order to do effective copy editing. And she/he should at least understand the basic features of the language of the original text such as phonetics, grammar and syntax.

Also a copy editor should pay particular attention to such aspects as: at the lexical level – false friends, transliteration of proper nouns, excess of possessive pronouns, translation or adaptation of lexical gaps; at the syntactic level – copulative verb, word order in a sentence, contrastive stress in a phrase, address words, syntax simplification.

A necessary aspect is the unification of certain elements in the translated text: address words, units of measurement (length, weight, area, time, volume, etc.), transliterated proper and common nouns.

Described in this article principles of transliteration, unification, adaptation, lexical and syntactic aspects of copy editing of translated texts will help to improve the quality of translated books into Ukrainian.

Keywords: editing, translated text, adaptation, unification, transliteration.

© Александрович М. В., 2019

Вступ. Останніми роками українське книговидання демонструє тенденцію до щорічного зростання кількості перекладної літератури. Так, Книжкова палата України імені Івана Федорова зазначає, що, наприклад, перекладів книг з англійської мови вийшло: 2018 року – 458 видань [1], 2019 року – 582 видання [2] (до 2018 року статистики випуску книг за мовами народів світу немає).

Тому ринок українського книговидання потребує щораз більше фахівців з редагування перекладів. Редагування перекладних текстів відрізняється від редагування авторських текстів, адже редакторці(ові) йдеться про взаємодію не безпосередньо з авторкою(ом), коли вона/він може вплинути на висловлення меседжу, а з перекладачкою(чем), коли меседж уже сформульовано і його не можна відредагувати, а можна лише перекласти. І тоді фокус роботи редакторки(а) зміщується з того, як найвлучніше передати думку авторки(а) мовними засобами, до того, як найвлучніше передати сформований текст авторки(а), висловлений мовою оригіналу, засобами іншої мови (української).

Редагування перекладів у такому випадку опирається на перекладацькі стратегії. Редакторці(ові) важливо розпізнати перекладацьку стратегію перекладачки(а), щоб послідовно дотримуватися її в тексті. Запропоновані практичні засади редагування дозволять редакторці(ові) ефективно виконувати правку перекладних текстів.

Методи дослідження. В основу цього дослідження покладено емпіричний метод: запропоновані практичні поради було сформовано в процесі десятирічного досвіду роботи редакторкою. Також під час дослідження застосовано такі загальнонаукові методи, як аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення тощо.

Результати й обговорення. Під час редагування перекладів можна виділити такі аспекти редагування: смисловий, жанрово-стилістичний, лексичний, граматичний [3, с. 40].

Виділяють три аспекти перекладу, які потрібно перевірити редактору:

- ступінь формальної відповідності оригіналу тексту;
- ступінь формальної відповідності у мові перекладу;
- ступінь смислового навантаження та прийнятності для цільової аудиторії [4, с. 65].

Особливої уваги потребують такі категорії, як: слова іншомовного походження, терміни, віддієслівні іменники, дієприкметники, синонімія, багатозначні слова, хибні друзі перекладачів, суб'єкт, дієслово-зв'язка, логічний наголос [3].

Тож розглянемо деякі практичні поради для редагування перекладних текстів.

1. Одним з основних питань редагування перекладних текстів є питання універсальності редакторки(а). Чи повинен(на) редактор(ка) знати мову оригіналу, щоб ефективно впоратися з редагуванням?

З одного боку, так, адже для точнішої передачі смислу редакторці(ові) варто розуміти текст оригіналу.

А проте, з другого боку, варто розрізняти функції редакторки(а) перекладу та літературної редакторки(а) перекладного тексту. Для найефективнішого досягнення мети – гарного перекладу – варто опрацьовувати текст обом редактор(к)ам. Для книговидавців це означає додаткові витрати, а проте, ця практика набуває поширення, особливо серед малих видавців. Наприклад, видання, де над текстом працювали і редактор(к)и перекладу, й літературні редактор(к)и: Чімаманда Нгозі Адічі, «Люба Іджеавеле, або Феменістичний маніфест у п'ятнадцятьох пропозиціях» («Видавництво», переклад з англійської Іллі Стронговського; редакторка перекладу Юлія Юрчук; літературна редакторка Оксана Костюк; коректорка Марина Гетманець); Карл-Маркус Гаус, «Собакоїди та інші люди» («Човен», переклад з німецької Люби-Параскевії Стринадюк; редакторка перекладу Христина Назаркевич; літературна редакторка Анна Процук; коректорка Вероніка Гоменюк).

Та якщо немає ресурсної можливості залучити до роботи над текстом обох фахівців, то редакторці(ові) перекладного тексту все одно варто бодай орієнтуватися в мові оригіналу – знати основні особливості:

1) фонетики (для транслітерації власних назв): наприклад, в іспанській мові літера «g» вимовляється, як проривний «r» перед «a», «o», «u» та як «r» перед «e» та «i». Тому українською іспанські імена треба транслітерувати відповідно: Федеріко Гарсія Лорка, але Мігель де Сервантес.

2) граматики та синтаксису (щоб уникнути калькування та перенесення синтаксичної структури з мови оригіналу в мову перекладу). Наприклад: речення «The people at NASA knew how to put on a good show, and how to make it irresistible to the press» перекладачка подає так: «Люди в NASA знали, як поставити хороше шоу і як зробити його неспростовним для преси». Натомість варто було уникнути калькування синтаксичної конструкції: «Люди в NASA знали, як організувати круте шоу і гарантовано привернути до нього увагу преси».

2. Синтаксис вважається одним з аспектів, який не треба оминати увагою редакторці(ові) перекладу. Найпоширеніша помилка – калькування синтаксичної структури речення з мови оригіналу в мову перекладу.

Наприклад, якщо порівнювати синтаксис англійської та української мов, то можна виокремити такі типові помилки в перекладах:

1) дієслово-зв'язка: в англійській мові дієслово-зв'язка обов'язкова в реченні, натомість в українській мові її функцію перебирає на себе частина складеного присудка, і тому часто дієслово-зв'язка є надлишковим у перекладі. Наприклад, фразу «Why unhealthy foods are delicious... But so bad!» перекладачка передає не як «Чому нездорова їжа є смачною... але шкідливою!», а саме «Чому нездорова їжа смачна... але шкідлива!».

2) порядок слів у реченні. Наприклад: текст перекладачки «До того ж, це дуже ймовірно, що навіть через кілька років після розлучення батьків воно буде в тебе викликати сильні емоції, бо тоді тобі й доведеться пережити ще більше змін» варто відредагувати так: «До того ж дуже ймовірно, що розлучення батьків навіть через кілька років опісля викликати в тебе сильні емоції, бо тобі самій доведеться пережити ще більше змін».

3) логічний наголос: наприклад, у реченні з перекладу «Я хочу поділитися тим, як мені жилося» логічний наголос, доданий автором в оригіналі засобами графічного виділення (курсивом) падає на слово «мені», тому в перекладі варто це слово поставити наприкінці речення, куди зазвичай і падає логічний наголос в українській мові: «Я хочу поділитися тим, як жилося мені».

4) звертання: в українській мові звертання ставиться переважно на перше місце в реченні, на відміну від англійської, де воно переважно наприкінці репліки: тобто фразу «Про яку дорогу йдеться, Білле?» варто відредагувати «Білле, про яку дорогу йдеться?».

5) спрощення синтаксичної конструкції: коли підрядну частину в тексті-оригіналі можна передати засобами дієприкметникового або дієприслівникового звороту в українському перекладі. Наприклад: речення «So Washington did what it so often does, which was to form an agency, the National Advisory Committee for Aeronautics» перекладачка подає так: «Тож Вашингтон вдався до методу, який використовує часто, і створив агенцію – Національний консультативний комітет з повітроплавання». Натомість варто було спростити синтаксичну конструкцію: «Тож Вашингтон вдався до часто використовуваного методу – створив агенцію: National Advisory Committee for Aeronautics».

3. Лексичний рівень:

1) слова-міжмовні омоніми: часто запозичені слова в українській мові можуть мати значення, відмінне від оригінального значення. Наприклад, фразу «let's use inclusive language, like "his or her"» перекладачка передає як «ви пропонуєте застосовувати інклюзивну лексику – писати "він чи вона" замість "він"». Од-

нак в українському суспільстві слово «інклюзивний» стосується насамперед тих, що мають фізичні чи ментальні порушення, а в цьому випадку мова про гендерночутливу лексику.

2) транслітерація власних назв: транслітеруючи власні назви українською, варто опиратися на їхнє звучання в мові оригіналу. Наприклад, топонім Washington передаватиметься українською як Вашингтон, тому що в англійській вимові цього слова немає проривного «г», а топонім Chicago – як Чикаго, тому що англійською вимовляється з проривним «г».

3) засилля присвійних займенників: це пов'язано з такою граматичною особливістю багатьох мов, як артиклі. Часто їх перекладають присвійними займенниками, що іноді недоречно. Наприклад, у тексті перекладу «Я дотримувалася п'яти порад, які допомогли мені покращити своє ставлення до себе» присвійний займенник надлишковий.

4. Одним з ключових аспектів у процесі перекладу текстів є потреба передавати зміст лагун (національно-специфічних елементів культури) засобами мови перекладу.

Для цього існує принаймні дві стратегії:

1) знаходити лагунам з культури мови оригіналу відповідники в культурі мови перекладу – тоді мова йде про адаптацію перекладу. Наприклад, такі різновиди випічки, які англійською називаються bagel або donut, українською можна перекласти як бублик і пончик відповідно.

2) давати пояснення лагуни у тексті або примітці. Наприклад, фразу «Women still hit their heads on the "glass ceiling," above which it is difficult to rise» варто перекласти, пояснивши її у тексті: «Жінки досі б'ються у так звану "скляну стелю", тобто не можуть піднятися кар'єрною драбиною вище певного рівня».

5. Важливим аспектом редагування перекладів є уніфікація певних повторюваних елементів у тексті перекладу:

1) звертань: міс, місіс, мадам, фрау тощо – або пані; джентльмен, містер, сер, гер тощо – або пан;

2) одиниць вимірювання довжини, маси, площі, часу, об'єму тощо: миля – кілометр, фут, ярд – метр, дюйм – сантиметр, фунт – кілограм, унція – грам, галон – літр, градуси за Фаренгейтом – градуси за Цельсієм тощо.

3) транслітерованих власних і загальних назв. Наприклад, якщо обираємо написання англійських назв без транслітерації, то послідовно дотримуємося цього в тексті: Facebook, Instagram, Twitter тощо. І навпаки: якщо обираємо транслітерувати, бо ці назви стали загальноживаними, то послідовно дотримуємося цього в тексті: фейсбук, інстаграм, твіттер тощо.

Висновки. Запропоновані деякі практичні засади редагування перекладів стануть у пригоді видавництвам та редактор(к)ам, щоб найефективніше досяг-

нути мети — гарного перекладу. Звичайно, це далеко не повний перелік. Але дотримання розглянутих тут принципів транслітерації, уніфікації, адаптації, передачі лакун, лексичних та синтаксичних аспектів редагування перекладних текстів сприятиме підвищенню якості видання перекладних книжок.

Список літератури

1. Випуск видавничої продукції в Україні в 2018 році. URL: http://www.ukrbook.net/statistika/statistika_2018.htm (дата звернення: 1. 08. 2019).
2. Випуск видавничої продукції в Україні в 2019 році. URL: http://www.ukrbook.net/statistika/statistika_2019.htm (дата звернення: 1. 02. 2020).
3. Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укладач: О. В. Ребрії. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с.
4. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2002. 280 с.
5. Непийвода Н. Ф. Сам собі редактор: Порадник з української мови. Київ, 2000. 235 с.
6. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів : ВФ «Афіша», 2011. 640 с.

7. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ : Факт, 2006. С. 344.

References

1. Publishing production in Ukraine in 2018, available at: http://www.ukrbook.net/statistika/statistika_2018.htm (accessed: 1 August 2019).
2. Publishing production in Ukraine in 2019, available at: http://www.ukrbook.net/statistika/statistika_2019.htm (accessed: 1 February 2020).
3. Fundamentals of translation editing theory (2010), *Lecture lecturer*, compiler O. V. Rebrii, Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 88 p.
4. Koptilov V. V. (2002) «Theory and practice of translation», *Tutorial*, Kyiv: Yunivers, 280 p.
5. Nepiyvoda N. F. (2000) «Editor-in-Chief: Ukrainian language advisor», Kyiv, 235 p.
6. Partyko Z. V. (2011) «General editing: regulatory framework», *Tutorial*, 2nd ed., remaking. and ext., Lviv: VF «Afisha», 640 p.
7. Strikha M. (2006) «Ukrainian translation: between literature and national creation», Kyiv: Fakt, p. 344.

Подано до редакції 7. 06. 2019 р.

Александрович М. В., кандидат наук из социальных коммуникаций, доцент кафедры издательского дела, Институт журналистики Киевского университета имени Бориса Гринченко (Киев, Украина)

ПРАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РЕДАКТИРОВАНИЯ ПЕРЕВОДОВ

Аннотация. В статье собраны и проанализированы некоторые практические основы для редактирования переводных текстов, проиллюстрированы наглядными примерами.

Редактирование переводных текстов отличается от редактирования авторских текстов, потому что фокус работы смещается с того, как метко передать месседж автора языковыми средствами, до того, как метко передать сформированный текст автора, выраженный на языке оригинала, средствами другого языка (украинского). Возникает вопрос универсальности редактора: должен ли он знать язык оригинала, чтобы эффективно справиться с редактированием. Редактору переводимого текста следует по крайней мере ориентироваться в языке оригинала – знать основные особенности фонетики, грамматики и синтаксиса.

Редактор должен держать особое внимание на таких аспектах, как: на лексическом уровне – слова-межъязыковые омонимы, транслитерация имен, засилье притяжательных местоимений, перевод или адаптация лакун; на синтаксическом уровне – глагол-связка, порядок слов в предложении, логическое ударение, обращения, упрощения синтаксической конструкции.

Необходимым аспектом является унификация определенных повторяющихся элементов в тексте перевода: обращений (миссис – госпожа, мистер – господин и т.п.), единиц измерения длины, массы, площади, времени, объема и др. (миля – километр, фунт – килограмм и т.п.), транслитерированных собственных и общих названий (Facebook или фейсбук и т.д.).

Соблюдение рассмотренных в статье принципов транслитерации, унификации, адаптации, лексических и синтаксических аспектов изменения переводных текстов будет способствовать повышению качества издания переводных книг.

Ключевые слова: редактирования, переводной текст, адаптация, унификация, транслитерация.